

JOCOS DE CONVERSA: QÜESTIONARIS EN ENTREVISTES

Maria Lluïsa Iglesias Nieto

Màster en Comunicació i Mediació Cultural

Universitat d'Alacant

1. INTRODUCCIÓ

En el curs acadèmic 2017-2018 els alumnes de l'assignatura «Creació Verbal, Xarxes Socials, Premsa, Ràdio i Televisió» del Màster en Comunicació i Mediació Cultural hem participat en la creació d'un programa de ràdio en directe. En aquest programa hem entrevistat diferents personalitats de la cultura valenciana. Per a tancar el programa, pràctica habitual, l'entrevistat emplenava un qüestionari del tipus «Què et portaries a una illa deserta?» o «Quina és la teua paraula favorita?». Es tracta de preguntes diferents a les de la resta de l'entrevista, tot i que d'alguna manera semblen pertànyer al gènere de l'entrevista. Però, ¿des de quan es formulen aquesta mena de preguntes que pretenen obtindre una informació més íntima del convidat? Podem trobar-ne l'origen? S'ha conservat o ha variat aquest qüestionari? Com se n'ha popularitzat l'ús en els mitjans de comunicació? En quin tipus d'entrevista tenen lloc? En aquest article donarem respostes a aquestes preguntes i descriurem com és que un joc de saló anglés s'ha convertit en un subgènere de l'entrevista.

En primer lloc, situarem l'entrevista en el mapa dels gèneres i en revisarem els orígens. A continuació, relatarem l'evolució del Qüestionari Proust i la seua aplicació en entrevistes literàries en diferents mitjans de comunicació com la premsa i la televisió. A més a més, veurem les noves aplicacions de qüestionaris que hem conegut al llarg del segle XXI. Pel que fa a la ràdio, exposarem la pràctica periodística d'entrevistar en directe a representants de la cultura valenciana en el programa de ràdio *Café Gadea* de Ràdio Altea. Centrarem l'atenció en els qüestionaris d'inspiració proustiana realitzats dins de les entrevistes als convidats i en comentarem les respostes. Per concloure, indicarem les conclusions tretes d'aquest estudi i pràctica acadèmica.

Al llarg de la història hi trobem dependències i connexions mútues entre dues activitats culturals estretament relacionades entre si, el periodisme i la literatura. Des de les primeries de la història del periodisme modern, el gènere periodístic de l'entrevista ha estat una forma directa i propera de donar a conèixer a artistes i personalitats significatives de la cultura, principalment escriptors (GUILLAMET: 2013, 12).

L'entrevista és un gènere periodístic molt popular que es fa servir per a donar a conèixer la vida i trajectòria d'un personatge al gran públic. El seu caràcter interactiu i espontani apropa personalitats visibles de la literatura i la cultura contemporània als lectors de diaris, oients de ràdio, televidents o navegants de les xarxes socials. Els estudis sobre aquest gènere són escassos i estan dedicats fonamentalment a la relació que hi ha entre periodisme i literatura. Un bon exemple és la història cultural de la literatura periodística nord-americana de Sara Fay (2013). No obstant això, la difusió progressiva d'aquest tipus de textos i experiències l'han convertit en un gènere real i consolidat als mitjans de comunicació. Fins i tot hui en dia, quan sembla que les línies divisòries entre els diferents gèneres dels mitjans s'hi han esfumat, l'entrevista aconsegueix mantindre la seua estructura, així com les seues característiques tradicionals.

2. L'ENTREVISTA COM A GÈNERE PERIODÍSTIC

2.1 ETIMOLOGIA

Segons el *Diccionari Català-Valencià-Balear*, des del punt de vista etimològic, la paraula *entrevista* deriva del llatí i significa «els que van entre si». Tanmateix, el terme que es fa servir per a entrevista prové de la font francesa *entrevue*. Aquesta paraula fa referència a *s'entrevoir* «veure els uns amb els altres», «veure entre si». Tot i que la paraula *entrevista* deriva d'una veu francesa, l'ús i la popularitat provenen de l'àmbit de la comunicació i l'aparició dels *mass media* a l'Anglaterra i a l'Amèrica anglosaxona del segle XIX. Tant és així que les llengües germàniques, eslaves i romàniques prenen el préstec de l'anglès *interview*.

A Europa, la majoria de països del nord adopten l'estrangerisme *interview* per a designar l'entrevista. La resta de llengües prenen el préstec de l'anglès i el calquen, l'adapten a la seua llengua receptora (en noruec i

suec se'n diu *intervju*). Amb l'excepció del finés, que utilitza la veu *haastattelu*, i l'èuscar que també té el seu únic substantiu *elkarrizketa*. Tot i això, el préstec lingüístic *interview* ha sigut important a gran part de les llengües del planeta.

2.2 CONCEPTE

Des de l'antiguitat trobem textos pedagògics que fan servir l'entrevista com a procediment d'investigació. El mètode socràtic que va exposar Plató als seus *Diàlegs* consisteix en el mètode dialèctic en què els alumnes pregunten oralment i en públic al seu professor per aprendre. Pot ser aquesta manera d'indagació i recerca de nous conceptes a l'escola haja desaparegut en la cultura occidental. Però encara es practica en la cultura popular oriental i en la filosofia hindú. Aquest mètode d'investigació va orientar la posterior aparició de l'entrevista com a mètode per a conèixer en profunditat a personalitats.

El mètode d'entrevista s'ha emprat pràcticament des dels inicis del periodisme contemporani o industrial. L'entrevista com a gènere presenta diverses característiques: *a)* tracta de reflectir una realitat en forma de preguntes i respostes; *b)* consta de dos interlocutors, una part és l'entrevistat, que és la font d'informació, i l'altre l'entrevistador, que és qui rep i difon tal informació; *c)* de més a més, està dirigida a una audiència general, per tant, implica lectors, escoltes o espectadors segons el mitjà de difusió. En general, l'entrevista s'empra per a conèixer l'opinió i la personalitat de la persona convidada sobre diversos assumptes dins dels gèneres informatius, interpretatius i d'opinió.

L'entrevista pertany als gèneres informatius, interpretatius i d'opinió dels mitjans de comunicació, juntament amb la notícia, la crònica, el reportatge, la tertúlia, el debat, els comentaris i les opinions d'experts i les transmissions. El gènere periodístic s'ha adaptat a la tecnologia pròpia del mitjà de comunicació a través del qual es difon l'entrevista. Dins dels diferents tipus d'entrevista, en aquesta article tractarem l'*entrevista en profunditat* o *de caràcter* per a donar a conèixer les persones que destaquen en l'àmbit de la cultura valenciana mitjançant un recorregut per la biografia i experiència vital de l'entrevistat.

2.3 ANTECEDENTES

A les acaballes del segle XIX es produeixen al món occidental uns esdeveniments culturals que preparen el camí per al naixement d'aquest nou gènere periodístic: la massificació de l'educació i dels mitjans de comunicació, el realisme en la literatura (que va habitar els lectors als diàlegs), l'incipient culte a la celebritat, etc. Amb l'arribada del segle XX irrompen amb força els mitjans de comunicació de masses orals com la ràdio i el cinema sonor. L'any 1895, els teatres de Londres s'omplien per a rebre l'estrena de la comèdia *The importance of Being Earnest*, l'última obra d'Oscar Wilde. A París els germans Lumière inventen el cinema amb la projecció de *La sortie des ouvriers des usines*. Al mateix temps, a València es funda Lo Rat Penat, la primera societat cultural valenciana, dedicada en els seus inicis a la promoció, defensa, d'ensenyament i difusió de la llengua i cultura valencianes.

No hi ha cap acord sobre l'origen de l'entrevista d'estil de preguntes i respostes com a gènere periodístic. Els experts localitzen l'origen del gènere en diversos moments de la història. Grigol Robakidze troba l'origen del gènere en un text antic d'origen georgià publicat l'any 1750. Són diàlegs que compleixen completament amb els criteris de l'essència de l'entrevista periodística. Les preguntes i les respostes de Timothy Gabashvili i Eugenios Boulgaris, transcrites en el seu llibre de viatges *Mimoslva* (1750), seria la prova més antiga de l'entrevista en la història del periodisme (ROBARIDZE: 2013, 385).

Sarah Fay (2013) defensa que si bé la primera entrevista és d'origen anglès, l'entrevista literària és una invenció de la cultura anglosaxona americana. Durant la gira de Charles Dickens pels Estats Units d'Amèrica es van publicar les primeres entrevistes literàries en paper, les quals s'assemblaven a instantànies o esbossos escrits.

La difusió d'informació a través del mitjà escrit de comunicació de masses pren especial embranzida a les darreries del segle XIX. L'aparició de l'entrevista en premsa va suposar una innovació dins dels gèneres periodístics. Des del punt de vista de la història del periodisme, l'autoria de la primera entrevista se li atribueix a Christopher Sylvester i va tindre lloc a Greeley. Sylvester va dirigir les seues preguntes a Brigham Young, el líder

de l'Església mormona. L'entrevista va ser publicada al *New York Tribune* el 20 d'agost de 1859 (BOORSTIN: 2007, 257).

No debades, alguns autors veuen fins i tot un antecedent de les entrevistes en les transcripcions que es publicaven dels interrogatoris judicials. Uns altres, per contra, consideren el Qüestionari Proust com un antecedent de l'entrevista periodística. Aquest qüestionari proposa un tipus d'entrevista intimista més proper al diari personal. No podem concloure amb seguretat la fita que dona origen a l'entrevista, però veurem com el Qüestionari Proust ha format part de l'entrevista de profunditat des dels seus orígens amb diferents adaptacions segons l'evolució dels mitjans de comunicació.

3. EL QÜESTIONARI PROUST

3.1 PRIMERA VERSIÓ

En primer lloc, hem de dir que el nom és fals i enganyós: les preguntes no van ser creades per l'escriptor sinó per les filles de Karl Marx com un joc familiar. Gallardo recull les respostes de Karl Marx i Marcel Proust en un article a la xarxa. No obstant això, ara veurem com va arribar a les mans de Proust i com l'escriptor francès el va popularitzar (VICENÇ I ROMAGUERA: 2018, 1).

A final del segle XIX es va posar de moda als salons anglesos un joc provinent de les classes literàries victorianes. L'any 1886, l'adolescent Marcel Proust va rebre d'una amiga seua, Antoinette Faure, un àlbum amb un qüestionari titulat *Confessions. Un àlbum per registrar pensaments, sentiments, etc.*; un qüestionari dedicat a explorar la personalitat i el caràcter de l'individu. Era un joc en forma de llibre en blanc i amb una sèrie de preguntes que el jove escriptor havia d'omplir amb les seues respostes. Les preguntes s'interessen pels gustos i valoracions personals:

1. Què consideres com la menor profunditat de la misèria?
2. On t'agradaria viure?
3. Quina és la teua idea de la felicitat terrenal?
4. Quin hàbit humà no suportes?
5. Davant de quines falles et sents més indulgent?
6. Qui són els teus herois de ficció favorits?
7. Quins són els teus personatges preferits de la història?

8. Quines són les teues heroïnes favorites a la vida real?
9. Quin és el teu pintor preferit?
10. Quin és el teu músic favorit?
11. Quina qualitat més admires en un home?
12. Quina qualitat més admires en una dona?
13. Quina és la teua virtut favorita?
14. Quina és la teua professió favorita?
15. A qui t'hauria agradat conèixer?

3.2 SEGONA VERSIÓ

El guardià de l'àlbum passaria el volum entre els seus amics i n'arreglegaria els comentaris com si es tractara d'una espècie de llibre de memòries. Així, el Qüestionari, en principi, pel seu caràcter íntim circulava per les mans de persones del mateix cercle social. El jove Proust va escriure les seues respostes en francès, tot i que les preguntes estaven formulades en anglés.

A principis dels anys vint del segle passat, Proust completaria un segon qüestionari, en un àlbum francès anomenat *Les Confidences du salon*. Són qüestions que de manera senzilla ens permeten entreveure l'ànima d'una persona mitjançant les seues respostes. Les trenta preguntes del Qüestionari Proust que pretenen conèixer-ne els gustos i preferències personals, en la seua popular segona versió són les següents:

1. Principal tret del teu caràcter?
2. Quina qualitat valores més en un home?
3. I en una dona?
4. Què esperes dels teus amics?
5. El teu principal defecte?
6. La teua ocupació favorita?
7. El teu ideal de felicitat?
8. Quina seria una gran desgràcia per a tu?
9. Què t'agradaria ser de major?
10. En quin país desitjaries viure?
11. El teu color favorit?
12. La flor que més t'agrada?
13. L'ocell que prefereixes?
14. Els teus autors favorits en prosa?
15. Els teus poetes?
16. Un heroi de ficció?

A continuació, veurem les innovacions que presenta aquesta nova versió. En primer lloc, pel que fa al gènere, les preguntes són més igualitàries perquè al voltant de l'heroïcitat es formulen per separat per tal de diferenciar entre el gènere femení (*Quina és la teua heroïna favorita?*) com el gènere masculí (*I el teu heroi?*). La segona distinció de gènere la trobem en la pregunta sobre quines qualitats es valoren més en una persona. D'aquesta manera es tracta de forma igualitària els dos gèneres i s'assumeix implícitament que l'heroïcitat és tant assumpte d'homes com de dones.

Així mateix, a la primera versió només indagava en les predileccions musicals i pictòriques, mentre que la segona versió amplia la llista de qüestions en relació amb les preferències literàries, cromàtiques, onomàstiques, florals, ornitològiques.

Per altra banda, aquesta relació d'interpel·lacions comença amb una nova pregunta: *Principal tret del teu caràcter*. Aquesta pregunta inicial està en la mateixa línia de *Quina és la teua virtut principal?* del qüestionari anterior, encara que la qüestió és més neutra perquè un tret no ha de ser en principi ni virtut ni defecte, si bé més avant en pregunta pel principal defecte. Aquesta versió sembla més redona i equilibrada perquè ara l'entrevistador s'interessa per qüestions que es formulen en negatiu, és a dir, es vol saber què li agrada i què és allò que no li agrada a la personalitat entrevistada. Una bona mostra d'això són preguntes sobre el *principal defecte de la persona, la figura històrica que li posa mal cos o què és el que més detestes?*

El qüestionari també inclou qüestions filosòfiques i vitals en relació amb l'amistat, la por i la mort, que miren al futur amb la popular pregunta *Què t'agradaria ser de major?*; conviden a somiar amb la pregunta *Quin do de la natura desitjaries posseir?* i alhora toca de peus a terra amb la qüestió *Quin és el seu estat d'ànim més típic?* L'entrevista es tanca amb el lema vital de la persona convidada. Comptat i debatut, un senzill joc de saló es va convertir amb els anys en una de les plantilles d'entrevistes més administrades en la història del periodisme.

Personalitats culturals de l'època com Karl Marx, Oscar Wilde, Arthur Conan Doyle, Stéphane Mallarmé i Paul Cézanne van respondre aquest qüestionari. En la mateixa línia temporal, Oscar Wilde va omplir

un àlbum titulat *Fotographies mentals*. Per contra, les respostes d'aquests qüestionaris no s'han publicat mai en cap mitjà. L'any 1924, el psicoanalista André Berge va descobrir l'àlbum de confessions de sa mare, Antoinette Faure, emplenat pels seus amics. En un article de la revista literària *Les Cahiers du mois*, Berge va publicar les respostes de Marcel Proust juntament amb la seua explicació psicoanalítica sota el nom d'*A lucky find*.

4. QÜESTIONARI PROUST. PERIODISME I LITERATURA EN LLENGUA CATALANA

Va ser el periodista i escriptor Lluís Permanyer i Lladós qui va donar a conèixer el qüestionari Proust a les nostres terres (VICENÇ I ROMAGUERA: 2018, 2). Al seu llibre *43 respostes catalanes al qüestionari Proust* (1967), amb pròleg de Joan Fuster, Permanyer recull una selecció d'entrevistes a intel·lectuals catalans del seu temps. En aquest llibre trobem les respostes que van donar un bon grapat d'escriptors com Joan Fuster, Tàpies, Josep Pla, Salvador Espriu, Victòria dels Àngels o Anna Maria Moix, entre altres, en les seues entrevistes a la revista *Destino*.

En les respostes trobem aspectes de la personalitat dels entrevistats a vegades sorprenents. És per exemple el cas de la resposta proferida per Josep Pla a la pregunta sobre les seues heroïnes de ficció favorites; l'escriptor de Palafrugell va contestar que per a ell totes les dones ho són. Vist des de la distància del temps, Josep Pla va donar una resposta feminista molt avançada a la seua època històrica. Permanyer destaca l'experiència enriquidora que suposa omplir el qüestionari en diferents etapes vitals com va fer Proust perquè és una forma de seguir l'evolució del personatge.

5. EL QÜESTIONARI PROUST A LA TELEVISIÓ

En la dècada dels cinquanta del segle passat, versions imperfectes del qüestionari, generalment adreçades a escriptors i altres intel·lectuals literaris, van començar a aparèixer regularment a les revistes de luxe, fet que es convertirà en un element bàsic del periodisme del món occidental.

Dècades més tard, Bernard Pivot va rescatar aquest popular recurs periodístic, que ja aleshores era conegut com a Qüestionari Proust. El periodista francès va dirigir i presentar el programa cultural de televisió amb més audiència de la història. L'espai televisiu es deia *Apostrophes* i va estar

en graella des de gener de 1975 fins a juny de 1990 al canal francès *Antenne 2*. Cada divendres Pivot, un mite del periodisme cultural, va entrevistar nombroses personalitats del món de les lletres com Vladimir Nabokov, Marguerite Yourcenar, Susan Sontag, Tom Wolf, Milan Kundera, Pierre Bourdieu, Roman Polanski o Jorge Luís Borges, entre altres. L'èxit del format i el pas del temps van provocar que diferents representants d'altres àmbits culturals van visitar el mític programa de televisió. Ara es deia *Bouillon de culture* i s'hi trobaven tota mena de productors i actors culturals de totes les branques de la cultura, com l'antropologia, el cinema, la interpretació, la música, la literatura. L'audiència televisiva va poder conèixer de més a prop artistes com Claude Lévi-Strauss, Marcello Mastroianni, Georges Brassens, Jean-Luc Godard, entre moltes altres, que van contestar la versió Pivot del famós qüestionari. Però Pivot no va seguir el qüestionari literalment. Va seleccionar algunes preguntes del qüestionari Proust, en va sintetitzar unes altres, i va afegir algunes noves adaptades al context històric i al format televisiu. Les 10 preguntes formulades a tots els convidats en una secció del programa *Apostrophes* foren:

1. Quina és la paraula que més t'estimes?
2. Una paraula que detestes?
3. Quina és la teua droga favorita?
4. Quin so o soroll t'estimes?
5. Quin so o soroll detestes?
6. Quina és la teua paraulota preferida?
7. A qui t'agradaria veure en un bitllet?
8. Quina professió que no siga la teua, no faries mai?
9. Si fores reencarnat com una altra planta o animal, què series?
10. Si el Cel existeix, què t'agradaria que et diguera Déu quan arribes a les portes del Cel?

En aquesta ocasió, la segona versió del popular qüestionari Proust es torna a transformar. El format televisiu demana un ritme més accelerat que el radiofònic, per tant el guió de preguntes queda reduït a 10 qüestions. El caràcter cultural i més concretament literari als seus inicis, es trasllada a les preguntes, que a més de conservar l'interés per les predileccions personals, tenen atributs poètics com ara el so i la paraula. La gran innovació que aporta aquesta actualització del qüestionari són les hipòtesis que

planteja a la persona entrevistada en les quatre últimes preguntes. La setena és una consulta sobre referents tan importants que mereixen estar impresos en una moneda encunyada: *A qui t'agradaria veure en un bitllet?* La segona és derivada d'una que ja apareixia des de la primera versió *Quina és la seua ocupació favorita?* Però Bernard Pivot li pega la volta i pregunta per la feina, però en aquest cas en negatiu, la que no es faria mai. La novena i la desena presenten dues hipòtesis a l'entrevistat en relació amb la reencarnació i l'arribada al Cel. Tota l'audiència és partícip del joc i convida indirectament als televidents curiosos a la formulació i resposta d'aquestes preguntes. A banda de conèixer amb més detall i profunditat a la persona, l'audiència en un procés d'imitació pot participar del joc i fins i tot el pot transformar i així fer-lo seu.

El programa francès *Apostrophes* es va emetre durant 14 anys ininterromputs i va gaudir d'una audiència fidel i multitudinària. Aquest espai televisiu va ser un fenomen de masses i es recorda com el programa cultural emès en horari de màxima audiència més popular de la història de la televisió fins aquell moment. En la mateixa dècada es va emetre al Canal 33 de la Televisió de Catalunya una col·lecció anomenada *Els monogràfics d'Apostrophes*. Parlem d'una selecció de cinc excepcionals programes de Bernard Pivot realitzats entre 1975 i 1984 que tenen el seu lloc al programa *Millennium* de Ramon Colom. La televisió catalana va permetre accedir a aquest llegendari programa de la televisió francesa mitjançant una selecció de monogràfics dedicats a grans escriptors de la literatura universal contemporània com Vladimir Nabokov, Marguerite Yourcenar, Albert Cohen, Marguerite Duras o Georges Simenon. D'aquesta manera es va tindre accés als televidents de parla catalana a aquests continguts culturals i literaris de primera plana i es va conèixer el famós qüestionari Proust en la versió Pivot.

Als anys huitanta, el gènere periodístic de l'entrevista es popularitza a la televisió dels Estats Units d'Amèrica. El programa d'entrevistes d'aquest mitjà de comunicació audiovisual s'anomena *talk show*. L'any 1994 James Lipton va presentar el programa d'entrevistes *Inside the Actor's Studio*. En cada programa rebia un convidat diferent, ja fora un actor,

director o guionista de cinema, i els entrevistava de manera propera. L'entrevista se centrava en la carrera professional dels artistes. És un espectacle senzill: James Lipton entrevista de manera propera a algun actor, director o escriptor. Repassen tota la seua carrera i alhora és un seminari per als alumnes de l'Actors Studio. Lipton va tornar a adaptar el qüestionari, ara popularment conegut com a Pivot, perquè els seus convidats el respongueren. El qüestionari que va fer servir Lipton és igual que l'emprat per Pivot en el seu programa. Únicament canviarà el registre estàndard de la pregunta per una expressió més col·loquial. Per exemple: *Què et torna boig?*

6. QÜESTIONARIS IMPERFECTES AL SEGLE XXI

6.1 MENÚS DE CONVERSA

Theodore Zeldin és un pensador i erudit d'Oxford. Al llarg de la seua carrera professional com a historiador, Zeldin ha realitzat centenars d'entrevistes de la seua experiència com a periodista. L'any 2001 va crear la Fundació Oxford Muse. Aquesta organització preveu nous mètodes per millorar les relacions personals, professionals i interculturals. En la conversa, les persones ens constituïm com a éssers socials, construïm les nostres identitats i donem sentit al món que ens envolta. La fundació disposa de menjars amb menú de conversa per a explorar amb una sola persona.

Els menús de conversa són organitzats normalment per associacions, corporacions municipals, empreses. Estan destinats a qualsevol persona interessada a tindre una conversa en profunditat amb una altra. L'organització s'encarrega de promocionar l'acte i contactar amb les persones interessades. A més, també farà les parelles d'interlocutors. Per tal que la conversa siga més enriquidora, la formació de parelles procurarà tindre en compte la diversitat. Per tant, l'organització procurarà que els interlocutors no es coneguen i, per donar més llibertat a l'esdeveniment de conversar, es barreja les persones de diferents classes socials, econòmiques, culturals. Per encetar la conversa, l'organització en qüestió donarà uns quants consells a les persones disposades a participar-hi. El menú presenta una sèrie de temes estimulants de temàtica diversa com l'ambició i l'ociositat, l'èxit i el fracàs, l'amistat i l'aïllament, l'alegria i la por (OXFORD MUSE: 2018). Les preguntes d'aquest qüestionari són una nova actualització

d'aquell llibre que va omplir Marcel Proust a les acaballes del segle XIX. A més, algunes d'aquestes qüestions contemplen els canvis que comporta el pas del temps. Heus ací un exemple de menú de conversa:

APERITIUS

–Quina cançó trieu per a la banda sonora de la teua vida?

–Quin és la teua primera experiència en Internet?

PLATS PRINCIPALS

–Quin títol portaria un llibre sobre la teua vida?

–Quan va ser l'última volta que vas patir por?

POSTRES

–És millor oblidar o riure?

–Com seria el món si cadascú fera el que ha de fer?

6.2 EVOLUCIÓ DEL QÜESTIONARI EN ELS NOUS CREADORS DE CONTINGUTS. TAGS I Q&A

El gènere literari de l'entrevista continua vigent hui, però des de vesants nous (GUILLAMET: 2013, 12). A la xarxa se'n parla, no se n'escriu. Els nous creadors de continguts audiovisuals fan ús dels gèneres periodístics i dels cinematogràfics en l'elaboració dels seus vídeos. El qüestionari és un subgènere molt popular entre els *youtubers*, però l'han variat i ampliat considerablement. Sota la denominació de *Tag*, d'etiqueta, els nous creadors de continguts audiovisuals transformen el món de la comunicació. Els anomenats *youtubers* fan ús d'aquest gènere periodístic de manera habitual introduint variacions pròpies de la comunicació audiovisual. Als seus canals és on publiquen continguts i es fan una sèrie de preguntes que han sigut formulades pels seus seguidors per aclarir temes. D'aquesta manera els seguidors s'han convertit en entrevistadors directes dels seus ídols. La figura del periodista es fon, i fins i tot es confon amb la persona entrevistada. Les noves tecnologies han apropiat l'entrevistador i l'entrevistat, l'emissor i el receptor, celebritats amb la resta del món. En altres paraules, els nous creadors de continguts audiovisuals són també creadors de noves formes de comunicar informació personal. Hi fan ús sovint de qüestionaris, de *tags*, que més tard uns altres *youtubers* copiaran i amb el temps es converteix en un gènere propi a les plataformes digitals.

En la xarxa social YouTube trobem diferents creadors de continguts en la variant valenciana de la llengua catalana. La més popular, i per

tant, amb més influència és, sense dubte, Miss Tagless, originària de Pedreguer i xabienca d'adopció. Va obrir el canal a les darreries de 2013 i té vora 10.000 seguidors a la plataforma digital YouTube. En els seus vídeos parla de les temàtiques molt variades que desperten l'interés de joves i adolescents. Miss Tagless escriu el guió, es grava, l'interpreta, edita i publica el vídeo. Els seus vídeos inclouen naturalment *tags* on contesta preguntes sobre un tema concret i determinat.

Aquests nous actors culturals fan del qüestionari un mitjà habitual per a comunicar informació a la seua audiència en llocs web on es puguen i comparteixen vídeos. Per a mantindre informats els seguidors, els youtubers creen una etiqueta que rep el nom de Q&A (preguntes i respostes) on és l'audiència qui formula directament les preguntes sense mitjancers de cap mena. Més endavant publiquen un vídeo amb les preguntes i respostes. Aquests creadors audiovisuals creen continguts propis amb l'ajuda dels gèneres de la comunicació oral en un to proper i relaxat. El gènere periodístic continua adaptant-se a l'aparició dels nous canals de comunicació que la xarxa ofereix. El qüestionari creat per a l'ocasió manté el subgènere de l'entrevista en plena vigència i vitalitat.

7. CAFÉ GADEA: UNA FINESTRA OBERTA AL MÓN DE LA CULTURA VALENCIANA

El Centre Cultural Gadea d'Altea, seu de la Universitat d'Alacant i de la Càtedra Enric Valor, ha albergat per primera volta un programa d'estudis universitaris. El Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant ha sigut pioner en oferir a Altea un Programa d'Estudis Propis sobre Comunicació, Llengua i Gestió Cultural, concretat en un Màster de Gestió i Mediació Cultural. En l'assignatura «Creació Verbal per a Xarxes Socials, Premsa, Ràdio i Televisió», l'alumnat hem practicat, en rigorós directe i en primera persona, el gènere periodístic de l'entrevista amb una exquisida selecció de representants de la cultura al País Valencià. Café Gadea es va gravar i emetre en directe i redifusió a Ràdio Altea. Els continguts d'aquest programa de ràdio promouen la difusió de la tradició oral i el patrimoni cultural i el programa té en compte la diversitat territorial del País Valencià convidant personalitats de diverses comarques valencianes. Un dels objectius fonamentals de Café Gadea és la promoció

de la llengua i cultura valencianes, tal com recomana la Corporació Valenciana de Mitjans de Comunicació.

El llibre d'estil d'À *Punt Mèdia* ressalta la força comunicativa del gènere dialògic de l'entrevista i adverteix de la necessitat d'una gran varietat de convidats que reflectisquen la riquesa cultural valenciana (PEÑA: 2017, 55). *Café Gadea* és un programa radiofònic d'entrevistes en profunditat o de caràcter. L'objectiu és donar a conèixer persones destacades en l'àmbit cultural i artístic a través d'un recorregut per la biografia i l'experiència vital. Per tant, l'entrevista requereix una faena de documentació sobre la vida i obra de la persona entrevistada per adaptar les preguntes a les diverses trajectòries i personalitats que volem donar a conèixer. La recerca sobre els convidats, gràcies a la xarxa, permet l'accés directe a tota mena d'informació i documents sonors i audiovisuals. Les narracions per a adults, xiquets i joves, els poemaris, els contes, les llegendes, els articles d'opinió han sigut també les lectures que han acompanyat la preparació per a l'entrevista.

Cada programa està dirigit i presentat per un o una estudiant en concret, encara que la resta d'estudiants participen en cada sessió. El director s'encarrega d'escriure en una escaleta tota la informació necessària perquè l'emissió es faça amb garanties, sense perdre de vista que a l'entrevista són freqüents les preguntes espontànies. Cal escoltar per a fer preguntes a partir de les respostes i donar coherència a la conversa. Tots els enregistraments sonors estan disponibles a la xarxa, concretament, al portal web de Ràdio Altea. L'accessibilitat és clau en la difusió d'aquests continguts culturals.

L'entrevista s'estructura de la manera següent. El programa comença amb la presentació de la persona convidada; ha de ser enginyosa, coherent i suscitar l'interés de l'audiència. Els convidats han sigut triats per la seua trajectòria professional en la cultura contemporània valenciana. *Café Gadea* és un programa d'entrevistes literàries perquè la immensa majoria de personatges són autors i, per descomptat, hi hem parlat de llibres. Es tracta d'una llarga llista d'escriptors, poetes, editors, directors de mitjans de comunicació, doctors universitaris, contacontes, músics, actors, blocaires.

El poder de suggestió de la música és immens, i més en la ràdio. La sintonia que obre el programa és el tema *Al Mar* del grup barceloní Manel. A més a més, la persona convidada escull una cançó per al programa i explica el perquè de la tria. La selecció de cançons que conformen la banda sonora de Café Gadea és rica en diversitat d'estils i gèneres musicals de música en valencià. Són temes musicals que van des de *La mestra* de Zoo a *Al país de l'olivera* de Xavi Sarrià, *Perquè vull* d'Ovidi Montllor, *Vent que mou el temps* de Blaumut o *Alegria* d'Antònia Font. L'objectiu primordial de la selecció musical és conèixer el convidat i els seus gustos musicals i oferir als radiooients la gran varietat musical en valencià.

En la primera part del programa, el director del programa en qüestió enceta l'entrevista amb una exposició de fets protagonitzats per la persona invitada al món de la cultura. Mitjançant preguntes coneixem les experiències i opinions de l'entrevistat sobre diversos temes perquè l'audiència tinga accés i pugua conèixer-los en més profunditat.

En la segona part de Café Gadea continuem la conversa amb el convidat i en l'última part del programa li oferim jugar a un joc de tertúlia literària i radiofònica. Amb l'ús d'aquest qüestionari busquem crear un espai de conversa on es pugua donar la lliure associació d'idees per part de les personalitats culturals. Aquestes preguntes estan orientades a deixar a banda la formalitat que implica parlar de feina per a parlar sobre inclinacions personals. Tot això ofereix la possibilitat de connectar directament amb l'imaginari de la persona convidada en un ambient lúdic. Aquests qüestionaris estan formulats des de la curiositat, l'interés i el sentit de l'humor. Tota ocurrència, idea, imatge, emoció, record, sentiment expressat formen part de l'esfera més personal; encara que el material sembla incoherent o desproveït d'interés, tota informació ens ajuda a apropar-nos a la persona.

Els qüestionaris s'adapten a la disciplina professional i la temàtica del camp de feina del convidat. L'escriptor Víctor Labrado va reaccionar davant d'una sèrie de noms propis de la literatura popular valenciana com Sanchis Guarner, Francesc Martínez i Martínez, Pepe Carinyo, Marifé Arroyo. Xavi Sarrià, cantant i guitarrista d'Obrint Pas, va donar el seu parer sobre altres bandes de música en català com Zoo, Feliu Ventura, Al Tall, Orxata Sound System, Los Chikos del Maíz, Senior i el Cor Brutal,

Joan Miquel Oliver. Josep Gregori, fundador i director de l'editorial Bro-
mera va recomanar llibres específics per a diferents públics lectors: entre
altres, *Napoleón* d'Emil Ludwig per al públic adolescents; Gregori va con-
testar que el llibre que regalaria a un amor seria *És complicat* de Pasqual
Alapont.

Una altra variació dels qüestionaris va consistir a fer jocs d'identifi-
cació amb animals, dies de la setmana, referents vitals, cançons, rondalles.
Com a mostra, heus ací un fragment del qüestionari que va respondre
Dani Miquel. Aquest fragment pertany a l'article «El conte de la felicitat»
escrit per Joan Borja a la seua columna d'opinió al diari digital *Alicante
Plaza* (17/03/2018).

—Dani, si fores un espantacriatures, quin o quina series? —hi va proposar.

—Dani Miquel. Seria Dani Miquel —contesta ell, veloçment, sense pensar-ho dues
voltes. I de seguida hi afig, rient: —Ei! De por. Bé, no. Els greixets. Va: direm els
greixets. Ja que sóc de l'Alcúdia, els greixets.

—Si fores un poble?

—Si fóra un poble seria l'Alcúdia, que és el meu poble. Estic encantat de viure allí!

—Si fores un instrument, quin instrument no series?

—Quin instrument no seria? A mi és que els instruments m'agraden tots, tots, tots,
tots. Tots tenen el seu d'allò per a fer música. I no puc no ser un instrument.

—I si fores un conte?

—Si fóra un conte? Si fóra un conte. Veus? En això no tinc dubte: seria «El conte de
la felicitat».

Aquest espai radiofònic de *Café Gadea* alimenta tant la gana cultu-
ral com vital perquè dona a conèixer anècdotes i vivències que han forjat
la personalitat dels entrevistats. Mamen Asencio va contestar la pregunta
sobre la faena més inusual que havia fet mai i què havia après d'aquesta
experiència:

—Fer pa al forn de la meua família. El significat de la paraula *compromís*.

Com déiem, *Café Gadea* és un programa d'entrevistes literàries
amb els representants de la cultura contemporània feta en valencià. Com
no podia ser d'altra manera, en aquest tipus d'entrevista la paraula és la

protagonista. Una de les preguntes del Qüestionari Proust fa referència a la paraula favorita. Mercé Climent i Juli Capilla van coincidir a triar la paraula «llibertat». Pel que fa a les emocions, Josep Vicent va confessar que escoltar Altea, té en ell el mateix efecte que quan escolta els noms dels seus fills. S'emociona i diu: *–Me'ls estime tant que quan els escolte em fa plorar de felicitat.* Una altra qüestió en aquestes entrevistes ha sigut la pregunta i el seu sentit ontològic: *Què és la paraula per a tu?* Concretament, Dari Escandell va definir la paraula com allò que ens fa diferents de la resta dels éssers humans i que ens permet expressar i comunicar amb eficiència i nitidesa amb els altres. En una altra ocasió, Vicent Vidal va explicar que per ell la paraula és un univers sintètic que ve de molts anys enrere i té una història que ens permet entendre l'evolució de la llengua, de la societat, del món; l'ocupació favorita de Mercé Climent és la paraula.

8. CONCLUSIONS

L'entrevista és considerada per molts directors i professionals de mitjans de comunicació com el cor del periodisme perquè és una forma directa i propera de donar a conèixer artistes i personalitats significatives. Quan les persones convidades són escriptors s'anomena entrevista literària. Les preguntes van dirigides a la vida i trajectòria professional i es conversa de les obres literàries de l'autor. *Café Gadea* és un programa d'entrevistes literàries amb representants de les lletres valencianes.

El qüestionari Proust, que va nàixer com un mer joc de saló, s'ha convertit en un subgènere de l'entrevista i una pràctica comuna dins l'entrevista cultural o literària. Les successives versions i variacions del qüestionari han estat adaptades al mitjà de comunicació i al moment en qüestió. I, per tant, ha presentat diverses formes. De fet, hui en dia, les xarxes socials han adaptat i transformat el gènere d'entrevista i el subgènere del qüestionari a la creació de continguts audiovisuals. Aquest qüestionari ens presenta una ocasió propícia per a descobrir més íntimament el convidat, mitjançant preguntes de caràcter individual sobre preferències i inclinacions personals.

L'any 1986, Joan Miralles Montserrat va presentar un Qüestionari per a escriptors dels Països Catalans dins dels actes del Seté Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes. Miralles proposa una sèrie

de preguntes per a realitzar entrevistes a personalitats de la cultura en català per part de l'alumnat de Comunicació Audiovisual. En primer lloc, s'han assolit plenament els objectius de promoure la llengua i cultura valencianes a la ràdio i promoure la difusió de la cultura popular. *Café Gadea* dona a conèixer en profunditat a personatges rellevants de la cultura valenciana contemporània. Una selecció de personalitats que des dels escenaris, els micròfons, els diaris, la paraula, l'escola o el contacontes porten la cultura per tots els racons del món i són els representants de les arts i la comunicació del País Valencià. Encara que les preguntes del qüestionari semblen universals i pertanyen a l'àmbit més personal del convidat, hem tingut en compte a la persona i la seua disciplina l'hora de preparar el qüestionari. Són qüestions per a conèixer la persona darrere del personatge públic i en cada cas s'han emprat diversos graus de formalitat i estratègies diferents.

En segon lloc, aquest programa de ràdio compta amb dues audiències diferents. Per un costat, els radiooients de l'emissió en directe. Per l'altre, els programes són creacions de continguts en valencià per a les xarxes socials. El material està a l'abast de tota persona interessada en conèixer o aprofundir en les diverses branques de la cultura en el nostre temps. Tots els àudios estan disponibles a la web de Ràdio Altea.

En tercer lloc, *Café Gadea* és una experiència acadèmica i pedagògica perquè ha posat en pràctica i en primera persona l'entrevista i el seu subgènere en forma de qüestionari. Tenint en compte l'evolució del Qüestionari Proust hem ofert una extensa variació del qüestionari, reproduint-ne algunes i inventant-ne d'altres en aquesta secció del programa. El famós Qüestionari és un test intemporal capaç de mostrar la veritat més profunda d'una persona (VICENÇ I ROMAGUERA: 2018, 1). Per una banda, aquest espai convida l'entrevistat a decantar-se i concretar inclinacions, gustos i preferències. Per l'altra, tant nosaltres com l'audiència hem fet un recorregut per la història del Qüestionari Proust i les seues variants, sens dubte una forma divertida de conèixer trets de la personalitat més amagats de la persona.

En quart lloc, les preguntes que es formulen al Qüestionari Proust i les versions imperfectes es fan servir per a trencar el to de l'entrevista. Aquestes qüestions estan dirigides a l'esfera més personal i es distancien

de les preguntes sobre la carrera professional. A més, les respostes permeten accedir a una classe d'informació extra del convidat. L'èxit del Qüestionari no es troba en les seues preguntes sinó en les respostes del personatge del món cultural. Al mateix temps que li dóna més qualitat a l'entrevista.

Per a concloure, els éssers humans necessitem els altres per reflectir-nos en ells, per entendre millor al món i a nosaltres mateixos. Necessitem reflexionar sobre allò que és realment important en l'existència humana. Per això ens agrada conèixer la persona darrere del personatge, perquè són com un mirall on reflectir-nos. Les preguntes del qüestionari apelen a qüestions vitals i inviten a establir paral·lels entre la vida quotidiana de l'artista i la nostra pròpia existència. Els qüestionaris tenen aquesta funció pedagògica, perquè pregunten per circumstàncies fonamentals de la vida i les seues preguntes i respostes fan reflexionar. La conversa interna, amb el món i els altres, no cessa. La curiositat està viva en aquesta experiència radiofònica amb grans personalitats de la cultura valenciana contemporània. Les respostes del Qüestionari Proust i les seues variants ajustades al perfil dels diferents convidats es poden utilitzar a l'aula com a material didàctic, tal com s'ha fet amb les respostes del qüestionari de l'escriptor Roberto Bolaño. Les preguntes són sempre un pretext per veure com se'n surt la persona interpel·lada. Finalment, si no vos fa mandra, animem els lectors d'aquest article a contestar els qüestionaris i compartir-los en els seus cercle, potser descobriren alguna cosa nova sobre ells mateixos o els altres. En aquest joc tothom guanya.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BOORSTIN, Daniel (2007): «From news-gathering to news-making: a flood of pseudo-events». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de:
<http://www.irfanerdogan.com/dergiweb2008/24/14.pdf>
- BORJA, Joan (2018): «El conte de la felicitat», *Alicante plaza*. Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de:
<https://alicanteplaza.es/el-conte-de-la-felicitat>

- FAY, Sarah (2013): «The American tradition of the literary interview, 1840-1956: a cultural history». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://ir.uiowa.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5648&context=etd>
- GALLARDO, F. (2012): «Qüestionari Proust». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://blog.elpuig.xeill.net/?p=687>
- GUILLAMET, Jaume (2013): «Periodisme i història, en un canvi de cicle». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000194/00000022.pdf>
- MIRALLES I MONTSERRAT, Joan (1998): *Història i Cultura Popular*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- OXFORD MUSE: «Conversation, Dining and Dancing». Darrera consulta: juliol 2018. Recuperat de: <https://www.oxfordmuse.com/?q=conversation-dinners>
- PEÑA, Anna *et al.* (2017): «Llibre d'estil de la corporació valenciana de mitjans de comunicació À Media, Generalitat Valenciana». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://www.cvmc.es/wp-content/uploads/2017/09/lilibre-des-til-cvmc7set2.pdf>
- PERMANYER, Lluís (1967): *43 Respostes catalanes al Qüestionari Proust*. Barcelona: Proa.
- QÜESTIONARI PROUST: Material para estudiantes. Darrera consulta: juliol 2018. Recuperat de: http://apliense.xtec.cat/arc/sites/default/files/Bolano_alumnat_Proust.pdf
- ROBAKIDZE, Grigol (2013): «For the genesis of interview as a genre». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/2376/2249>
- VICENÇ I ROMAGUERA, Clara (2018): «La fórmula màgica del Qüestionari Proust». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de: <https://www.nuvol.com/noticies/la-formula-magica-del-questionari-proust/>

PODCASTS

Ràdio Altea (2017-2018): «Café Gadea: Eugeni Alemany». Darrera consulta: juliol de 2018. Recuperat de:
<http://www.radioaltea.com/es/cafe-gadea/>